

Dr hab. Piotr Marcin Wiórek, LL.M., prof. UWr

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: 0000-0003-2478-8341

e-mail: piotr.wiorek@uwr.edu.pl

Prace nad Europejskim kodeksem gospodarczym a dyskusja na temat miejsca prawa handlowego w polskim systemie prawa

Work on the European Economic Code and the discussion on the place of commercial law in the Polish legal system

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest zwrócenie uwagi na toczącą się dyskusję na temat miejsca prawa handlowego w systemie prawa zarówno unijnego, jak i polskiego. Tak bowiem na płaszczyźnie krajowej – w doktrynie polskiego prawa handlowego, jaki i na płaszczyźnie unijnej toczy się dyskusja nad stworzeniem kodyfikacji prawa handlowego, która podkreślałaby społeczną i gospodarczą rolę i znaczenie tej dziedziny prawa. Propagatorzy nowego Kodeksu handlowego w Polsce oraz Europejskiego kodeksu gospodarczego/handlowego (na płaszczyźnie unijnej) podkreślają również oddolną potrzebę takiej regulacji, jej walor porządkujący i systematyzujący, a także przyświecający jej główny cel, jakim jest ułatwienie wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorców zarówno tej krajowej, jak i transgranicznej. I choć wizja nowego Kodeksu handlowego w Polsce oraz idea unijnego Europejskiego kodeksu gospodarczego różnią się nie tylko poziomem regulacji (krajowy vs wewnątrzwspólnotowy), lecz również jej zakresem przedmiotowym, obejmując różne obszary regulacyjne, to wspólne dla tych koncepcji jest dążenie do stworzenia spójnych i koherentnych rozwiązań służących w rezultacie nie tylko przedsiębiorcom, ale również ogółowi społeczeństwa i całej gospodarce. Dlatego też niniejszy artykuł stanowi zachętę dla przedstawicieli doktryny prawa handlowego, aby z większą otwartością pochylili się nad ideą swoistej rekodyfikacji prawa handlowego, a także do wzięcia udziału w dyskusji i w pracach nad Europejskim kodeksem gospodarczym/handlowym.

Słowa kluczowe: prawo handlowe, prawo spółek, spółki handlowe

Abstract

The purpose of this article is to draw attention to the ongoing debate concerning the position of commercial law within both the European Union and Polish legal systems. This discourse unfolds on two levels: domestically, within the doctrine of Polish commercial law, and at the EU level, where discussions are underway regarding the creation of a codification of commercial law. Such a codification would not only underscore the social and economic role and significance of this branch of law but also address the need for coherent regulation. Advocates for a new Commercial Code in Poland and a European Economic/Commercial Code at the EU level emphasize the grassroots necessity for such regulation. They highlight its organizing and systematizing value, as well as its primary objective: to facilitate the conduct of business activities by entrepreneurs, both domestically and across borders. Although the visions for a new Commercial Code in Poland and the idea of a European Economic Code differ not only in their regulatory levels (national vs. intra-community) but also in their subject matter scope, they share a common goal. Both concepts aim to create coherent and consistent solutions that ultimately serve not only entrepreneurs but also society as a whole and the broader economy. Therefore, this article serves as an invitation to scholars of commercial law to engage more openly with the idea of a specific recodification of commercial law. Moreover, it encourages participation in discussions and efforts related to the development of a European Economic/Commercial Code.

Keywords: commercial law, company law, commercial companies

JEL: K15, K20, K21, K22, K29 L20, L21, L22

Spór o miejsce prawa handlowego w polskim systemie prawa i wizja nowego Kodeksu handlowego

W polskiej doktrynie od wielu lat toczy się dyskusja na temat miejsca prawa handlowego w polskim systemie prawa, która zdaniem części autorów sprowadza się, jak zwięźle ujmuje to Z. Kuniewicz, do pytania: „Czy prawo handlowe, pojmowane jako ogół norm prawnych regulujących stosunki prawne związane z działalnością gospodarczą, jest częścią prawa cywilnego, czy też stanowi wyodrębnioną gałęziowo część prawa prywatnego?” (Kuniewicz, 2025, s. 17). W dyskusji tej na przeciwległych biegunach wydają się stać zasada jedności prawa cywilnego oraz różnie pojmowana autonomia prawa handlowego, która – zdaniem krytyków potrzeby regulacyjnego wyodrębniania prawa handlowego – miałaby stanowić zerwanie z jednością prawa cywilnego. Próba uniknięcia tego zarzutu przez przyjęcie obowiązywania zasady jedności prawa prywatnego, w ramach którego mieściłoby się prawo cywilne, prawo handlowe, a także prawo rodzinne i opiekuńcze, prawo pracy, prawo prywatne międzynarodowe oraz prawo postępowania cywilnego (tak: Frąckowiak, 2021, s. 32–33; 2022, s. 7) jest z kolei przez zwolenników zasady jedności prawa cywilnego uznawana za pozorne rozwiązanie problemu, przenoszące go na inny poziom – poziom prawa prywatnego (Kuniewicz, 2025, s. 19). Jednakże „szkoła wrocławska”, której założycielem jest Profesor Józef Frąckowiak, nie podważa w istocie zasady jedności prawa cywilnego. Przeciwnie, autorzy promujący wizję nowego Kodeksu handlowego podkreślają, że nie musi on „przekreślać ani podważać zasady jedności prawa cywilnego”. Idea nowego Kodeksu handlowego „wyraża bowiem jedynie odpowiedni do znaczenia i pozycji ustrojowej stopień autonomii prawnej oraz instytucjonalną odrębność prawa handlowego. Podnosi też należną mu rangę, która sukcesywnie była obniżana w wyniku rozłożonej w czasie inkorporacji prawa handlowego do Kodeksu cywilnego” (Leśniak & Sołtys, 2023, s. 3¹). Autorzy promujący wizję nowego Kodeksu handlowego ograniczają przy tym zakres jego regulacji, wskazując, że powinien on stanowić jedynie część ogólną prawa handlowego, za czym przemawia „nie tylko hierarchia potrzeb obrotu, ale również dynamika zmian różnych uwarunkowań regulacyjnych, zarówno krajowych, jak i wynikających z prawa Unii Europejskiej”. Autorzy ci nie upierają się przy tym, aby nowy Kodeks handlowy stanowił odrębną ustawę rangi kodeksowej, i wskazują, że regulacja taka mogłaby być zakotwiczona w Kodeksie cywilnym, stanowiąc punkt odniesienia i zarazem zwornik „wszystkich bardziej wyspecjalizowanych działów prawa handlowego, które na ogół są klasyfikowane jako jego części składowe” (Leśniak & Sołtys, 2023, s. 5; podobnie również Frąckowiak, 2021, s. 41²). A więc nowy Kodeks handlowy nie jest planowany jako rozbudowanie Kodeksu spółek handlowych i uzupełnienie go o część ogólną oraz część dotyczącą umów handlowych. Już samo to wskazuje, że wizja nowego Kodeksu handlowego w żaden sposób nie zrywa z zasadą

jedności prawa cywilnego (por. Wiórek, 2020, s. 108), a idea ta ma przyczynić się do podniesienia „rangi prawa handlowego i znaczenia gospodarki”, a także do uporządkowania prawa handlowego, jego unowocześnienia oraz zadbania o bezpieczeństwo i uczciwość obrotu gospodarczego (tak: Leśniak & Sołtys, 2023, s. 1). Idea ta ma jednak również prominentnych przeciwników, którzy w ogóle kwestionują istnienie prawa handlowego (tak: Popiołek, 2021, s. 42 i n.³).

Geneza i cel projektu Europejskiego kodeksu gospodarczego/handlowego

Tocząca się w doktrynie prawa handlowego dyskusja na temat miejsca prawa handlowego w systemie prawa, a także postulaty stworzenia nowego Kodeksu handlowego nie stanowią jedynie polskiej specyfiki. Można nawet śmiało powiedzieć, że wpisują się one w ogólnoeuropejski trend, ponieważ potrzeba skodyfikowania prawa handlowego została nie tylko dostrzeżona, lecz również wyraźnie wyartykułowana na płaszczyźnie europejskiej.

Co istotne, projekt Europejskiego kodeksu gospodarczego stanowi przejaw oddolnej inicjatywy przedsiębiorców, która została podjęta przez niemiecką Fundację Prawa Kontynentalnego (Stiftung für Kontinentalrecht), francuskie Association Henri Capitant oraz niemiecką fundację Mercator (Mercator Stiftung). Jednak już w tym miejscu należy podkreślić, że projekt ten, choć w swojej genezie francusko-niemiecki, otwarty jest na przedsiębiorców oraz przedstawicieli doktryny z innych państw członkowskich UE, jak i docelowo – na szerszą niż tylko niemiecko-francuska współpracę międzypaństwową (o czym w dalszej części artykułu).

Potrzeba stworzenia Europejskiego kodeksu gospodarczego, jak podkreśla się na stronie projektu⁴, wynika z dostrzeżenia kompleksowości europejskiego rynku wewnętrznego, której towarzyszy heterogeniczność krajowych regulacji prawnych z zakresu prawa gospodarczego. Autorzy projektu podkreślają, że w dążeniu do ujednolicenia prawa na szczeblu wspólnotowym ustawodawca europejski koncentruje się, niejako punktowo, na poszczególnych obszarach, takich jak prawo zwalczania nieuczciwej konkurencji oraz prawo ochrony konkurencji, prawo własności intelektualnej oraz prawo rynków finansowych. Brak jest natomiast regulacji, prawa przez duże „p”, która uwzględniałaby potrzeby małych i średnich przedsiębiorców, doznających ograniczeń w swobodzie prowadzenia ich transgranicznej działalności gospodarczej na rynku wewnętrznym.

Niedoskonałość i „punktowy” charakter regulacji europejskiego prawa gospodarczego oraz brak jego przejrzystości i spójności, a także przecinanie się obszarów zharmonizowanych z niezharmonizowanymi podkreśla się również w doktrynie niemieckiego prawa handlowego (tak na gruncie niemieckiej doktryny: Gruber, 2024, s. 1044–1045).

Dlatego, jak podkreślają autorzy projektu, projekt Europejskiego kodeksu gospodarczego stanowi reakcję na brak jednolitego i homogenicznego europejskiego prawa gospodarczego. Co ciekawe, podobnie, jak podnosi się to w doktrynie polskiego prawa handlowego w odniesieniu do regulacji polskiej, na gruncie projektu podkreśla się brak przejrzystości europejskiego prawa gospodarczego i niedokonany (niedokończony) charakter tej europejskiej konstrukcji.

W niemieckiej doktrynie prawa handlowego zwraca się uwagę na interesujący aspekt punktowej regulacji unijnego wtórnego prawa gospodarczego, a mianowicie błędnie związane z krajowymi kodyfikacjami wyobrażenia o spójnym systemie. W konsekwencji prowadzi to do pełzającej erozji sensu istnienia krajowych kodyfikacji (tak: Gruber, 2024, s. 1045⁵). Dlatego też proponowany Europejski kodeks gospodarczy ma doprowadzić do nadania europejskiemu prawu gospodarczemu klarownej i przystępnej dla podmiotów stosujących prawo struktury. Ma to pozwolić działającym w Unii Europejskiej przedsiębiorcom na „życie ich (własnym) prawem”. Tym samym, Europejski kodeks gospodarczy ma ułatwić wewnątrzspółnotowy handel i działalność małych i średnich przedsiębiorców przez skodyfikowanie jednolitych reguł prawa gospodarczego, które zarazem usuną bariery w działalności gospodarczej i zredukują koszty informacyjno-prawne oraz (docelowo również) koszty dochodzenia roszczeń przedsiębiorców.

Na bazie tych właśnie spostrzeżeń zawiązała się grupa renomowanych europejskich prawników pod przewodnictwem francuskiego stowarzyszenia prawników Association Henri Capitant, która podjęła się opracowania wspomnianego projektu. Warto podkreślić, co zostało już zasygnalizowane, że projekt, choć stanowi przede wszystkim przejaw harmonizacji niemieckiego i francuskiego prawa gospodarczego w celu ułatwienia transgranicznej aktywności małych i średnich przedsiębiorców w obszarze prawa spółek, prawa bankowego, prawa rynku kapitałowego, prawa upadłościowego i innych obszarów szeroko rozumianego prawa gospodarczego, ma stanowić swego rodzaju ramę regulacyjną również dla innych państw członkowskich, a nad samym projektem pracują również prawnicy z innych niż Francja i Niemcy państw członkowskich. Docelowo projekt ma być wzorcem regulacyjnym zarówno dla przyszłego Europejskiego kodeksu gospodarczego, który miałby obowiązywać w Unii Europejskiej jako rozporządzenie unijne, jak i dla skoordynowanych równoległych działań legislacyjnych w poszczególnych państwach. Może on też stanowić podstawę zawieranych między poszczególnymi państwami bi- lub multilateralnych umów międzynarodowych wprowadzających w poszczególnych państwach rozwiązania ułatwiające transgraniczny obrót gospodarczy. Możliwe jest również jego wdrożenie w ramach wzmocnionej współpracy na podstawie art. 326 i n. TFUE (szerzej na ten temat Gruber i in., 2021, s. 413 i n.). W rachubę wchodzi również posłużenie się projektem jako ustawą modelową (Gruber, 2024, s. 1047).

Polityczne poparcie dla projektu Europejskiego kodeksu gospodarczego

Przedmiotowa idea spotkała się z politycznym poparciem nie tylko w Niemczech i Francji, lecz również na poziomie Unii Europejskiej. W pierwszej kolejności należy zwrócić właśnie uwagę na Białą Księgę w sprawie przyszłości Europy z 1.03.2017 r., w której wzywa się do uzgodnienia przez grupę państw wspólnego Kodeksu gospodarczego (w wersji polskiej Księgi: wspólnego „kodeksu prawa przedsiębiorstw”), w ramach którego ujednolici się przepisy z zakresu prawa spółek, prawa handlowego i pokrewnych dziedzin prawa, co „umożliwi dużym i małym przedsiębiorstwom łatwiejsze prowadzenie działalności transgranicznej”⁶.

W odpowiedzi na ten postulat, prezydent Francji, Emmanuel Macron, 26.09.2017 r. w swoim wystąpieniu zaproponował integrację krajowych rynków przez stworzenie jednolitych reguł dla przedsiębiorców, poczynając od prawa gospodarczego, a kończąc na prawie upadłościowym. Postulat ten spotkał się z przychylnością ze strony niemieckich polityków, czego przejawem była wspólna uchwała niemieckiego Bundestagu oraz francuskiego Assemblée z 22.01.2018, w której postuluje się stworzenie niemiecko-francuskiego obszaru zharmonizowanych reguł, w szczególności w zakresie prawa spółek oraz prawa upadłościowego⁷.

Formalnym zwieńczeniem tych dążeń stała się umowa z Aachen z 22.01.2019 r., w której art. 20 Niemcy i Francja zobowiązały się stworzyć rządzony wspólnymi regułami prawnymi obszar gospodarczy⁸.

Dzięki temu politycznemu wsparciu prace nad projektem nabrały tempa. Ostatnim politycznym przejawem wsparcia dla inicjatywy Europejskiego kodeksu gospodarczego jest wystąpienie przewodniczącej Komisji UE Ursuli von der Leyen na Światowym Forum Gospodarczym w Davos 21.01.2025 r., w którym zaproponowała ona stworzenie 28. reżimu regulacyjnego dla innowacyjnych przedsiębiorstw, obejmującego prawo spółek, prawo upadłościowe, prawo pracy i prawo podatkowe⁹.

Aktualny stan prac nad projektem Europejskiego kodeksu gospodarczego i dalsze perspektywy realizacji tej inicjatywy

W chwili obecnej projekt Europejskiego kodeksu gospodarczego jest dostępny na stronie internetowej Association Henri Capitant we francuskiej, angielskiej i włoskiej wersji językowej, przy czym całość projektu dostępna jest jedynie w wersji francuskiej¹⁰. Składa się on z trzynastu ksiąg, których tytuły są następujące:

- 1) Część ogólna prawa handlowego,
- 2) Prawo zwalczania nieuczciwej konkurencji i prawo ochrony konkurencji,
- 3) Prawo e-commerce,
- 4) Prawo spółek,

- 5) Prawo zabezpieczeń kredytowych,
- 6) Prawo egzekucyjne,
- 7) Prawo upadłościowe i restrukturyzacyjne,
- 8) Prawo bankowe,
- 9) Prawo rynku kapitałowego,
- 10) Prawo własności intelektualnej,
- 11) Prawo pracy,
- 12) Prawo ubezpieczeń gospodarczych (dosłownie: prawo umów ubezpieczenia),
- 13) Prawo podatkowe.

Jak widać z powyższego wyliczenia, projekt bazuje na bardzo szerokim rozumieniu pojęcia prawa gospodarczego (szerzej zob.: Gruber, 2024, s. 1045). Jednocześnie nie stanowi on regulacji wyczerpującej w tym znaczeniu, że nie rości sobie prawa do zastąpienia kodyfikacji krajowych.

I tak, przykładowo, księga czwarta projektu dotycząca prawa spółek określa w tytule pierwszym zasady ogólne prawa spółek kapitałowych wynikające z zasady swobody przedsiębiorczości, ponieważ w prawie europejskim nie została osiągnięta harmonizacja prawa spółek osobowych. Uregulowane w tej księdze zasady ogólne „wynikają z tego *ius commune* i mają na celu wyjaśnienie obowiązujących przepisów oraz orzeczeń wydanych przez TSUE, nie zastępując ich jednak. Są one również inspirowane ogólnymi zasadami European Model Company Act (EMCA), zaprezentowanego w 2017 r. przez grupę międzynarodowych ekspertów”¹¹. Tytuł ten składa się z 10 rozdziałów. Rozdział 1 tej księgi dotyczy źródeł prawa, rozdział 2 – charakteru spółki, rozdział 3 – rejestracji spółki kapitałowej, rozdział 4 – wspólników, rozdział 5 – zarządu spółki, rozdział 6 – pracowników spółki, rozdział 7 – wierzycieli spółki, rozdział 8 – rachunkowości spółki, rozdział 9 – grup spółek, rozdział 10 – reorganizacji spółek (przekształcenia, połączenia, podziału). Tytuł drugi tej księgi poświęcony jest spółkom prawa europejskiego, przy czym w rozdział 1 dotyczy spółki europejskiej, a rozdział 2 ponadnarodowej formy prawnej spółki, jaką ma być prosta spółka europejska (*Societe Europeenne Simplifiee* – SES). Wreszcie rozdział 3 tego tytułu poświęcony jest spółdzielni europejskiej (SCE – *Societas Cooperativa Europaea*), uregulowanej rozporządzeniem Rady (WE) nr 1435/2003 w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE), a także dyrektywą 2003/72/WE uzupełniającą statut SCE w zakresie zaangażowania pracowników.

Z uwagi na zakres przedmiotowy projektu, wynikający z poszczególnych trzynastu projektowanych ksiąg, można stwierdzić, że projektowany Europejski kodeks gospodarczy stanowi zbiór przepisów mających regulować w sposób spójny i koherentny różne aspekty (bardzo) szeroko rozumianego unijnego transgranicznego obrotu gospodarczego. Wyprzedzając ewentualne pytania, które mogą się nasunąć po przejrzeniu tytułów poszczególnych ksiąg, należy podkreślić, że zatytułowanej „Prawo podatkowe” księdze 13 projektu przyświeca podwójna misja: po pierwsze, wprowadzenie uproszczonego systemu opodatkowania dochodów MŚP prowadzących działalność w innych państwach członkowskich, tak aby zasady opodatkowania bezpośredniego nie stanowiły bariery dla rozwoju działalności

transgranicznej, po drugie zaś – zaproponowanie wspólnego systemu zachęt podatkowych dla europejskich młodych przedsiębiorstw innowacyjnych w nawiązaniu do zaleceń Komisji Europejskiej, która już w 1994 r. podkreślała kluczową rolę MŚP w rozwoju gospodarczym Europy¹².

Należy przy tym podkreślić, że projekt wciąż znajduje się w fazie konsultacji z poszczególnymi państwami członkowskimi, co z pewnością przyczyni się do jego udoskonalania. Jak podkreślają autorzy projektu, ich celem jest nie tylko przedłożenie pełnej angielskiej wersji projektu, lecz również – stosownie do polityki językowej UE – jego rozpowszechnienie we wszystkich językach urzędowych Unii Europejskiej. Szczególnie ważne dla grupy roboczej jest włączenie do projektu państw członkowskich z Europy Środkowo-Wschodniej. Przy czym istotna jest deklaracja otwartości na propozycje zmian i uzupełnień projektu. Do dyskusji nad projektem zachęcani są nie tylko przedstawiciele nauki prawa, lecz również przedsiębiorcy z poszczególnych państw członkowskich (Gruber, 2024, s. 1047).

Uwagi końcowe – Europejski kodeks gospodarczy/handlowy a wizja nowego polskiego Kodeksu handlowego

Między prowadzoną w polskiej doktrynie prawa handlowego dyskusją na temat miejsca prawa handlowego w systemie prawa polskiego oraz głosami propagującymi wizję nowego Kodeksu handlowego a ideą Europejskiego kodeksu gospodarczego zachodzą istotne paralele. Zarówno w przypadku polskiej koncepcji nowego Kodeksu handlowego, jak Europejskiego kodeksu gospodarczego/handlowego u podstaw leży troska o nadanie właściwej rangi prawu handlowemu i przywrócenie mu na płaszczyźnie normatywnej roli odpowiadającej znaczeniu obrotu gospodarczego dla funkcjonowania gospodarki – odpowiednio polskiej, jak i europejskiej. Ważne jest stworzenie spójnej i koherentnej regulacji zrozumiałej dla jej adresatów. W obydwu przypadkach jest to inicjatywa oddolna, która jest głęboko zakorzeniona w realnych potrzebach obrotu i samych przedsiębiorców, zwłaszcza tych małych i średnich, którzy, jako podmioty stosujące prawo, czują się zagubieni w gąszczu rozproszonych i często bardzo niejasnych przepisów ich dotyczących.

Promowanie przez szkołę wrocławską nowego Kodeksu handlowego stanowi „wyraz troski o zatrzymanie postępującej deprecjacji prawa handlowego, swoistego «rozładniania» jego wartości, ale również o przedsiębiorczość, potencjał i kondycję gospodarki, a także konieczność unowocześnienia regulacji w związku z kryzysem tradycyjnych instytucji i dziejącą się na naszych oczach rewolucją cyfrową” (Leśniak & Softys, 2023, s. 1).

Podobna troska przyświeca propagatorom projektu Europejskiego kodeksu gospodarczego/handlowego. Jeden z nich, M. Lehmann, podkreśla dobitnie, że unijnemu prawodawstwu w zakresie prawa gospodarczego brakuje „jednolitej terminologii i systematycznej spójności.

Dodatkowo, liczne rozproszone akty prawne są trudno dostępne. Europejski kodeks – niezależnie od tego, czy nazwany zostałby kodeksem handlowym, przedsiębiorstw czy gospodarczym – mógłby zasadniczo zmienić tę sytuację. Umożliwiłby on wprowadzenie jednolitych warunków, które są absolutnie niezbędne dla funkcjonowania rynku wewnętrznego. Kodeks ten postawiłby w centrum zainteresowania przedsiębiorcę, zamiast – jak dotąd – koncentrować się na konsumencie i bankach. Taki kodeks byłby kamieniem milowym w projekcie integracji europejskiej oraz symbolem jej trwającej żywotności. Jednocześnie stanowiłby ważny sygnał, że Unia Europejska ponownie skupia się na swoim podstawowym zadaniu – harmonizacji prawa gospodarczego” (Lehmann, 2017, s. 42).

Autor ten w sposób przekonujący wskazuje na zalety kodyfikacji prawa handlowego na płaszczyźnie unijnej, podkreślając trzy podstawowe zalety kodyfikacji, jakimi są: 1) jej podsumowująca i porządkująca rola, 2) likwidacja rozdrobnienia/rozproszenia regulacyjnego oraz 3) funkcja systematyzująca. W odniesieniu do funkcji podsumowująco-porządkującej M. Lehmann podkreśla, że unijna kodyfikacja prawa handlowego pozwoliłaby uczynić materię prawa handlowego bardziej przejrzystą, nawiązując do tradycji występujących w USA stanowych *business codes*, co pozwoliłoby podmiotom stosującym prawo w sposób prosty i szybki pozyskać wiedzę o obowiązującym ich prawie. Kodyfikacja taka nie stanowiłaby jednak prostej „kompilacji” przepisów, lecz prowadziłaby do wzajemnego dostosowania do siebie poszczególnych regulacji i zawartej w nich terminologii (zob. szerzej: Lehmann, 2017, s. 21–22). Po drugie, zamierzona kodyfikacja pozwoliłaby zerwać z „punktowym” sposobem regulacji z zakresu europejskiego prawa handlowego i doprowadzić do jedności unijnego prawa handlowego przy równoczesnym traktowaniu przez europejskiego prawodawcę prawa handlowego jako całościowej materii (szerzej: Lehmann, 2017, s. 22). Po trzecie, kodyfikacja unijnego prawa handlowego/gospodarczego pozwoliłaby stworzyć wreszcie uporządkowany system jako pewną całość zbudowaną na jednolitych zasadach (szerzej: Lehmann, 2017, s. 22–23).

Co ciekawe, M. Lehmann dostrzega problem związany z tym, że wielu państwach członkowskich UE brak jest rodzimych kodeksów handlowych i podkreśla się w nich znaczenie prawa cywilnego (Lehmann, 2017, s. 15 i n.). Autor ten ujmuje ten problem hasłowo: „jednolite prawo handlowe zamiast jednolitego prawa cywilnego?”, stawia-

jąc pytanie, czy możliwe jest wprowadzenie jednolitych przepisów z zakresu prawa handlowego na płaszczyźnie unijnej, skoro na poziomie państw członkowskich w różny sposób reguluje się stosunki cywilnoprawne. W rezultacie M. Lehmann dochodzi do wniosku, że nie jest to problem, którego nie dałoby się rozwiązać. Wskazuje m.in. na doświadczenia amerykańskie, gdzie nawet w takim stanie jak Luizjana, którego prawo stanowe oparte jest jako jedyne na tradycji *civil law*, został przyjęty do prawodawstwa stanowego kodeks UCC (z wyjątkiem prawa sprzedaży), a także na to, że w przypadku prawa unijnego chodziłoby o wyższą niż krajowa płaszczyznę regulacyjną. Autor ten podkreśla także, że państwa członkowskie UE budują swoje prawodawstwo na wspólnej europejskiej tradycji, która wywodzi się z *ius commune* (szerzej: Lehmann, 2017, s. 27).

Zestawienie poglądów zwolenników kodyfikacji prawa handlowego w doktrynie polskiego prawa handlowego oraz w doktrynie europejskiego prawa handlowego prowadzi do wniosku, że przytaczane przez nich argumenty są zbieżne i mają podobne uzasadnienie zarówno aksjologiczne, jak i praktyczne. Pomijając oczywiste różnice wynikające z zakresu przedmiotowego, ale też podmiotowego proponowanej kodyfikacji prawa handlowego na gruncie polskiego systemu prawnego oraz na płaszczyźnie unijnej, należy dostrzec przede wszystkim przyświecającą tym propozycjom troskę o docenienie znaczenia przedsiębiorców dla obrotu handlowego i dla całej gospodarki oraz propozycję wdrożenia regulacji, która wzmocni poczucie bezpieczeństwa prawnego i ułatwi funkcjonowanie tym tak ważnym aktorom życia gospodarczego zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej.

Dlatego też należy wyrazić nadzieję, że niniejszy artykuł skłoni przedstawicieli doktryny polskiego prawa handlowego do większej otwartości na dyskusję nad potrzebą doskonalenia prywatnoprawnej regulacji dotyczącej przedsiębiorców (pod hasłem realizacji projektu nowego Kodeksu handlowego) bez obawy zrywania z zasadą jedności prawa cywilnego, a także do zaangażowania się w prace zespołu pracującego nad Europejskim kodeksem gospodarczym/handlowym. Może to właśnie krytyczne uwagi z perspektywy polskiej doktryny i praktyki prawa handlowego (a dla szanownych Koleżanek i Kolegów, którzy negują istnienie prawa handlowego – z perspektywy prawa cywilnego lub, szerzej, prywatnego) przyczynią się znacznie do optymalizacji tego interesującego projektu.

Przypisy/Notes

¹ Ilekroć przy publikacji tych Autorów wskazuję numer strony ich opracowania, referuję do strony wydruku PDF tej publikacji dostępnej w systemie Legalis.

² Autor ten alternatywnie poddaje pod rozagę stworzenie części ogólnej prawa handlowego w postaci odrębnej ustawy.

³ Autor ten wyraża swoją krytykę dobitnie, o czym świadczy tytuł jego opracowania: *Spółki prawa handlowego, czyli prawa, którego nie ma* (Popiołek, 2021, s. 42 i n.). Należy jednak przyznać, że autor ten nie neguje wyodrębniania prawa handlowego jako odrębnej dyscypliny dydaktycznej, co jak najbardziej ma walor porządkujący.

⁴ Zob. <https://www.europaischeswirtschaftsgesetzbuch.eu/> (dostęp: 23.04.2025). Przytoczone w dalszej części artykułu informacje na temat projektu Europejskiego Kodeksu Gospodarczego, pochodzą, w braku odmiennego odesłania, ze wspomnianej strony projektu. Miejscami są uzupełnione własnymi uwagami autora.

⁵ W tym miejscu warto zacytować *in extenso* wspomnianego autora: *Je mehr die Umsetzung von nur punktuell wirksamen Richtlinienvorgaben in den Vordergrund drängt, desto eher verlässt die mit der nationalen Kodifikation des Rechts verbundene Vorstellung eines kohärenten Ganzen. Letztlich kommt es damit zu einer schleichenden Erosion der raison d'être der nationalen Kodifikationen.*

⁶ Biała Księga w sprawie przyszłości Europy. Refleksje i scenariusze dla UE-27 do 2025 r., Bruksela, 1.03.2017 r., COM(2017) 2025 final, s. 12.

⁷ Pkt 6 Rezolucji, <https://www.bundestag.de/webarchiv/presse/pressemitteilungen/2018/pm-180118-elysee-537832>

⁸ Treść art. 20 Umowy z Aachen jest następująca: „(1) Oba państwa pogłębiają integrację swoich gospodarek, zmierzając ku niemiecko-francuskiej przestrzeni gospodarczej o wspólnych zasadach. Niemiecko-Francuska Rada Finansów i Gospodarki wspiera harmonizację prawa dwustronnego, w szczególności w dziedzinie prawa gospodarczego, oraz regularnie koordynuje działania polityki gospodarczej pomiędzy Republiką Federalną Niemiec a Republiką Francuską, aby sprzyjać konwergencji obu państw i poprawie konkurencyjności ich gospodarek. (2) Oba państwa powołują niemiecko-francuską «Radę Ekspertów Gospodarczych», składającą się z dziesięciu niezależnych specjalistów, której celem jest przedstawianie rekomendacji polityki gospodarczej ich rządów”. Przytoczony tekst umowy dostępny jest na stronie: <https://www.codeuropeendesaffaires.eu/2019/01/21/vertrag-von-aachen-vom-22-januar-2019-frankreich-und-deutschland-legen-grundstein-fur-die-vereinheitlichung-des-europaischen-wirtschaftsrechts-20-januar-2019/> (dostęp: 23.04.2025).

⁹ *We will offer instead to innovative companies to operate all across our European Union under one single set of rules. We call it the '28th regime': corporate law, insolvency, labour law, taxation – one single and simple framework across our union. This will help bring down the most common barriers to scaling up all across Europe. Because continental scale is our greatest asset in a world of giants.* <https://www.weforum.org/stories/2025/01/davos-2025-special-address-by-ursula-von-der-leyen-president-of-the-european-commission/> (dostęp: 23.04.2025).

¹⁰ Zob. <https://www.henricapitant.org/actions/projet-de-code-europeen-des-affaires-2/> (dostęp: 23.04.2025). Na stronie tej można pobrać treść poszczególnych ksiąg projektu, która dostępna jest w plikach PDF.

¹¹ Tak wyraźnie komentarz do art. 4.1. Księgi czwartej projektu Europejskiego kodeksu gospodarczego.

¹² Tak wyraźnie komentarz do wstępu do Księgi 13, zatytułowanego „Podejście”.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Frąckowiak, J. (2021), *Miejsce prawa handlowego w systemie prawa i metody jego regulacji*. W: M. Dumkiewicz, K. Kopaczńska-Pieczniak, & J. Szczotka (red.), *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*. Tom 3. Wolters Kluwer.
- Frąckowiak, J. (2022). Zasada jedności prawa cywilnego czy prawa prywatnego a optymalna regulacja prawa handlowego. *Przegląd Prawa Handlowego*, (12).
- Gruber, U. P., Hermann, Ch., Lehmann, M., Schulze, R., & Teichmann, Ch. (2021). Harmonisierung des deutschen und französischen Wirtschaftsrechts. *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, (10).
- Gruber, U. P. (2024). Ein Wirtschaftsgesetzbuch für Europa? *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, (22).
- Kuniewicz, Z. (2025). Jedność prawa cywilnego czy autonomia prawa handlowego? Uwagi o niektórych mankamentach regulacji prawnej stosunków gospodarczych. *Przegląd Prawa Handlowego*, (1).
- Lehmann, M. (2017). Braucht Europa ein Handelsgesetzbuch? *Zeitschrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*, (181).
- Leśniak, M., & Sołtys, B. (2023). *Czy potrzebny jest nowy Kodeks handlowy?* W: A. Herbet (red.), *Podstawowe problemy i konstrukcje współczesnego prawa handlowego*. C.H.Beck.
- Popiołek, W. (2021). Spółki prawa handlowego, czyli prawa, którego nie ma. W: M. Dumkiewicz, K. Kopaczńska-Pieczniak, & J. Szczotka (red.), *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*. Tom 3. Wolters Kluwer.
- Wiórek, P. M. (2020). Prawo handlowe – między jednością a dualizmem prawa cywilnego. Uwagi z perspektywy prawa niemieckiego. *Przegląd Prawa i Administracji*, (121).

Akty prawne/Legal acts

- Ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 18).
- Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1435/2003 z 22.07.2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE), Dz.Urz.UE L 207 z 18.08.2003, s. 0001–0024 z późn. zm.
- Dyrektywa Rady 2003/72/WE z 22.07.2003 r. uzupełniająca statut spółdzielni europejskiej w odniesieniu do zaangażowania pracowników, Dz.Urz.UE L 207 z 18.08.2003, s. 25–36 z późn. zm.

Pozostałe dokumenty/Other documents

- Biała Księga w sprawie przyszłości Europy. Refleksje i scenariusze dla UE-27 do 2025 r.*, Bruksela, 1.03.2017 r., COM(2017) 2025 final.
- Gemeinsame Resolution des Deutschen Bundestages und der französischen Nationalversammlung am 22. Januar 2018 in Berlin und Paris aus Anlass des 55. Jahrestages des Élysée-Vertrages. <https://www.bundestag.de/webarchiv/presse/pressemitteilungen/2018/pm-180118-elysee-537832>
- Wystąpienie Przewodniczącej Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos w dniu 21.01.2025 r. <https://www.weforum.org/stories/2025/01/davos-2025-special-address-by-ursula-von-der-leyen-president-of-the-european-commission/>

Dr hab. Piotr Marcin Wiórek, LL.M., prof. UWr

Pracownik badawczo-dydaktyczny w Katedrze Prawa Gospodarczego i Handlowego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Adwokat. Doktor prawa niemieckiego. Członek Zespołu ds. Prawa Handlowego oraz Zespołu ds. Prawa Upadłościowego i Restrukturyzacyjnego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego. Członek Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów XII, XIII i XIV kadencji. Specjalizuje się w prawie cywilnym i handlowym, ze szczególnym uwzględnieniem prawa spółek oraz prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego, zajmując się zwłaszcza komparatystycznymi i europejskimi aspektami wymienionych dziedzin.

Dr hab. Piotr Marcin Wiórek, LL.M., prof. UWr

Researcher and lecturer at the Department of Business and Commercial Law at the Faculty of Law, Administration and Economics of the University of Wrocław. Advocate. Doctor of German Law. Member of the Commercial Law Subcommittee and the Insolvency and Restructuring Law Subcommittee of the Civil Law Codification Commission. Member of the Legislative Council to the Prime Minister in its 12th, 13th and 14th terms. He specializes in civil and commercial law, with particular emphasis on company law as well as restructuring and insolvency law, dealing in particular with comparative and European aspects of these areas.